

Pohostinství v Jeseníku na přelomu 19. a 20. století

Jaro národů 1848 vedlo v četných evropských zemích k zásadním hospodářsko-společenským změnám. Také v rakouském mocnářství docházelo k postupnému uvolňování myšlenek. Pád absolutismu byl nezadržitelný, stejně tak zavedení obecní samosprávy. Se zánikem tradičního vrchnostenského feudálního řádu dochází k nástupu a k emancipaci moderní občanské společnosti. V každém koutu monarchie je nutno přihlížet samo sebou k regionálnímu vývoji, každá oblast nesla svá historická specifika.

Jesenický kraj se po prvním význačném období rozsáhlé kolonizace a těžby drahých kovů (14.–16. století) rozvíjel ke svému druhému kulturně-společenskému vrcholu cca dvacet let po založení prvního vodoléčebného ústavu na světě (1826). Úspěchy vodoléčitele Vincence Priessnitzze proslavily Jeseník daleko za hranicemi rakouské monarchie, ba i Evropy. Za léčebnými zázraky sem jezdili pacienti, dobrodruzi i zvědavci z celého světa. Fyzické i duševní zdraví zde hledal například známý ruský spisovatel Nikolaj Vasiljevič Gogol. Doklady o pobytu významných státníků, šlechticů i podnikatelů jsou v podobě pomníků či pamětních desek rozesety po širokém okolí. Léčícího se bavorského krále Maxmiliána II. tu navštívil dokonce sám císař František Josef I.

Po Vincenzi Priessnitzovi převzal a úspěšně vedl lázně dál zkušený orlický lékař Josef Schindler. Rozkvět lázní provázal nebývalý příliv hostů, například v roce 1870 jich bylo na tisíc. Mnozí z nich se zde kurýrovali i několik let. Význam těchto pacientů pro město i okolí tkvěl nejen ve zvýšení renomé a kulturně-společenském povznesení, ale také v hospodářském rozvoji. Díky finančnímu přispění maďarského velkostatkáře a barona Wesselenyiho bylo v Jeseníku v roce 1839 vybudováno první městské vodovodní potrubí, které bylo za starostování Dr. Josefa von Ursprunga v letech 1894–1898 opraveno a rozšířeno. Zároveň byla zbudována také kanalizace a v roce 1901 plynové osvětlení. O údržbu silnic se starala přímo městská správa. V následujících letech byl vyřešen také bezplatný týdenní svoz domovního odpadu. Tím se z hlediska hygieny a bezpečnosti dostalo město na přední příčky v severovýchodní části monarchie. Na návštěvnost lázní i města mělo vliv také založení Moravskoslezského sudetského horského spolku v roce 1881, který učinil z Jeseníků centrum turistiky a lyžování. Díky upraveným a značeným stezkám, rozsáhlé výstavbě přístřešků, chat a ubytoven a četnému budování vyhlídek a rozhleden se staly zdejší hory neodolatelným lákadlem pro výletníky z blízkého i vzdáleného okolí. Nejen turismus, ale celkový hospodářský rozvoj podpořila také výstavba železniční trati z Hanušovic do Glucholaz s tím, že rychlíková zastávka byla v Jeseníku slavnostně otevřena v roce 1888. To vše se promítlo v návštěvnosti města a lázní. V roce 1910 se přijelo do jesenických lázní léčit dokonce 3860 pacientů. O plánovitý rozvoj města se postarali následující starostové Filip Klein a Emil Hauck. Druhý jmenovaný světil územní plán města zkušenému vídeňskému architektovi Eugenu Fassbenderovi.¹

Mnozí z návštěvníků lázní bydleli přímo na Gräfenberku, jiní se hromadili níže ve městě. Stávající lázeňské domy a ubytování v soukromí přestávalo stačit. Mimo nových lázeňských domů tak vyrostlo na Gräfenberku i v Jeseníku množství hotelů či hostinců s ubytovacími službami. Ačkoli byla Priessnitzova kúra založena na střídmosti a odříkání, návštěvníci stále více vyhledávali možnosti společenského a kulturního vyžití.

HOSPODY, HOSTINCE A HOTELY

Když dnes procházíme Jeseníkem, mnohdy si ani neuvědomíme, že četné hotely a hostince stávaly na tom samém místě již před sto lety a že se na jejich předzahrádkách i v kuloárech odehrávaly životní osudy města.

Historie jesenických hospod spadá již do středověku, kdy se začala vytvářet nejstarší část osady *Vriwald* (pozdějšího Frývaldova/Jeseníku). Místo zvané *Auf der Freiheit*, tedy česky *Na Svobodě*, se stalo centrem společenského a politického dění osady. Traduje se, že prvním domem osady byl hostinec Na Svobodě, dnešní hotel Praděd.

V Jeseníku mělo na počátku 19. století výčepní právo mnoho domů. Jejich obyvatelé pronajímali některé ze svých místností také k ubytovacím účelům, nejednalo se však o hospody v užším slova smyslu. K zakládání nových hospod, případně modernizacím starých hostinců, docházelo spíše až ve druhé polovině 19. století, mj. v souvislosti se zmiňovaným nárůstem počtu hostů lázní Vincenze Priesnitze na Gräfenberku.

Přelom století a éra první republiky s sebou přinesly širší pole společenských zábav. Společenské sály sloužily nejen spolkovým schůzím a tanečním programům, ale do světa zábavy pronikl také kinematograf. V roce 1924 byla v Jeseníku založena dokonce taneční vinárna.

Významnější hostince a hotely se v Jeseníku soustřeďovaly zejména v oblasti přechodu dnešní ulice Lipovské v ulici 28. října a v okolí dnešního Masarykova náměstí. Nelze však nezmínit také hostinec nacházející se u vlakové zastávky a restaurační provozy v každém jednom lázeňském domě na Gräfenberku, případně v sanatoriu Altvater v městském parku. K jednotlivým pohostinským zařízením se do dnešních dob nedochovalo větší množství archivních pramenů, nicméně ty nejdůležitější literatura připomíná například v monografiích k historii města či v seznamech kulturních památek. Pojdme se tedy podívat blíže na vybrané jesenické hotely a hostince.²

HOSTINEC SVOBODNÝ VÝČEP (Hostinec Na svobodě, Spolkový/Lidový dům, Hotel Praděd)

Podle pověsti byl nejstarším domem osady *Vriwald* dům s hostincem, který se nacházel v místě zvaném *Na svobodě*. Lidové bájesloví reálný základ nepostrádá. Tzv. hostinec Na svobodě totiž působil opravdu nejen jako pohostinství, ale zejména jako místo politických či diplomatických dějů. Budova sloužila jako správní úřad – sídlo místního fojta a šoltéství – až do roku 1506. Poté se úřad přestěhoval naproti přes ulici do nově postavené rychty (1507).

Jakmile hostinec odkoupilo město, začala se psát i jeho pivovarská historie. Hned v roce 1506 zřídili právováreční měšťané v domě výčep a v roce 1568 prodal biskup Kašpar z Logau celou stavbu, již jako sladovnu, starostovi a radním města. Původní dřevěná sladovna byla na počátku 17. století přestavěna na kamennou a od poloviny 17. století až do roku 1895 fungoval dům coby privilegovaný měšťanský hostinec s původním názvem Svobodný výčep. Od té doby se střídal v rukou soukromých majitelů.

O původní stavbě nejsou informace dochované, archivní materiály dokládají podobu domu až v 19. století. Zaznamenávají přestavbu prostého hostince v roce 1827 na jednoposchodovou reprezentativní budovu s průčelím se zdobným tympanonem. V tomtéž roce zde byl zřízen městský pivovar. Slavné dějiny hostince narušil požár v roce 1841, při němž byla budova částečně poškozena. V roce 1867 se budova dostala do rukou židovského podnikatele Julia Lichtwitze, který zde následně zřídil opět hostinec. V prvním patře byl dokonce vybudován společenský sál sloužící nejen jako tanečnírna, ale také coby prostor k pořádání jiných společenských a spolkových akcí. V roce 1911 pronajal Lichtwitz celý hostinec majiteli kavárny na náměstí Franzi Schadkovi a ten zde začal od následujícího roku provozovat kinematograf. O samotnou produkci se staral Rudolf Klein, který vlastnil ateliér na náměstí. Kino však bylo po zahájení první světové války zavřeno.

Po první světové válce odkoupil hostinec sociálně demokratický spolek Vorwärts a zařídil jej jako Spolkový dům. Na přelomu let 1919 a 1920 došlo k jeho přestavbě na hostinec Lidový dům a v roce 1921 se stal dějištěm politického posílení Komunistické

strany Československa. Po nástupu Hitlera k moci přešel hostinec do rukou Sudetoněmecké strany a v roce 1938 se stal dokonce útočištěm ozbrojených oddílů Freikorpsu (pravicové polovojskové organizace). Budova byla během 20. století mnohokrát přestavována a po druhé světové válce se stala součástí státního podniku Restaurace a jídelny. Dnes zde sídlí hotel a restaurace Praděd.

HOTEL KRETSCHMAR (Hotel Slovan)

V roce 1868 založil na náměstí v domě č. 23 svůj podnik hoteliér Eduard Kretschmar. Koncesi na provozování hotelu si postupně předávali další hoteliéři, až jej v roce 1906 převzal Ludvík Zimmer. Ten navázal na tradici svého otce a dědečka a udržel dobré jméno hotelu jak v dobách lázeňské konjunktury za Priessnitzova nástupce doktora Schindlera, tak i v dobách úpadku. V rámci přestavby v roce 1928 byly k domu č. 23 připojeny i sousední domy č. 22 a 24.

V letech 1930–1931 proběhla rozsáhlejší přestavba, která dala vzniknout velké moderní jídelně. Výstavbou, přestavbou a nástavbou starého domu č. 24 na náměstí se podnik rozšířil o další obchodní provoz a dvacet moderních jednolůžkových pokojů. Rozšířila se tak i fasáda domu a podnik povýšil na špičku ve městě. V roce 1937 se v hotelu ubytovalo až 192 652 nocležníků, což bylo při 8 251 obyvatelích Jeseníku úctyhodné číslo. Hosté se mohli bavit v hudebním sále v zadním traktu domu a měli k dispozici dokonce i garáže pro osobní automobily.

Hotel byl po smrti Ludvíka nadále v rukou rodiny Zimmerů, avšak další zprávy o jeho osudu se nedochovaly. Známo je, že do roku 1988 byl (tentokrát již pod názvem Slovan) provozován společností Interhotel Ostrava, který jej poté předal Interhotelu Flora Olomouc. V této době se hotel skvěl na výsluní slávy. Měl 50 zaměstnanců, hosté mohli přenocovat na 60 lůžkách a posedět v palmové restauraci, kavárně či vinárně. Od té doby se majitelé i investoři střídali, až se stalo 100% vlastníkem objektu město.

HOSTINEC U UHRA (Hostinec U Maďara)

Barokní stavbou hostince s volutovým štítem začínala severní fronta domů Masarykova náměstí. Hostinská živnost zde byla provozována již od roku 1874, kdy koncesi získala Josefa Pelzová. Adolf Pelz, majitel a nožířský živnostník, dům v roce 1903 rozšířil o tři hostinské pokoje v podkroví. Pelzovi patřil i hostinec v přízemí, který nesl za první republiky honosný dvojjazyčný název Restaurace U Uhra – Restauration Zum Ungar. Hostinec vydržel až do konce 2. světové války.

HOSTINEC U HVĚZDY

Hostinec Zum Stern (U Hvězdy) stával v severovýchodní části náměstí vpravo od dnešní budovy spořitelny, dříve domu textilního podnikatele Adolfa Raymanna a následně sídla okresního hejtmanství. V roce 1836 žil v domě Andreas Nietzsche, v roce 1857 jeho syn Alexandr se ženou a synem Adolfem, kteří provozovali hostinec v přízemí. Barokní volutový štít a celkovou koncepci budovy hostince změnil nový majitel tiskař Anton Blažek. Po pravé straně hostince se nacházela Kleinova kavárna.

HOTEL U KORUNY (Hotel Koruna, Hotel Jeseník)

Dům č. 141 vybočující z obvodu náměstí působí dodnes majestátním dojmem. V polovině 19. století se však pyšnil mansardovou střechou a polovalbami. V té době jej vlastnil Josef Schneider a v přízemí byl v provozu hostinec (Gasthaus) Zur Krone. Při sčítání lidu v roce 1857 byly místnosti hostince v pronájmu rodiny Franze Raimanna. Dům prošel po prodeji Vincenzi Wolfovi v roce 1861 několika přestavbami. Velkolepý projekt hotelu Krone však na základě objednávky Edmunda Wolfa zrealizoval až architekt

Rudolf Zelenka v roce 1880. V hotelové restauraci se scházeli čelní představitelé města a jeho organizačních složek s významnými továrníky, podnikateli a podobně. Tak se také stalo, že byl zde dne 26. 4. 1881 první valnou hromadou založen Moravskoslezský sudetský horský spolek.

V dalších úpravách budovy pokračoval také syn Edmunda, Erwin, který žil v hotelu s manželkou Annou a dvěma syny. Majitelé hotelu se v té době rychle střídali – po Erwinu Wolfovi získal objekt Gustav Kunert a jeho syn. Poté jej převzali Richard a Lisl Klimeschovi, jimž byl po válce hotel zkonfiskován. V roce 1945 byl národním správcem hotelu jmenován František Bolek a hotel dostal nové jméno – Jeseník. Po převratu v únoru 1948 byla na hotel uvalena kolektivní národní správa a následně byl pohlcen národním podnikem Československé hotely. Po převodu do soukromých rukou v 90. letech 20. století již pohostinské služby obnoveny nebyly.

HOSTINEC FELDMARSCHALL RADETZKY

Rohový dům na křižovatce dnešního náměstí Svobody a ulice Dukelské (čp. 822) byl v minulém a předminulém století rozdělen na dva vchody. V prvním sídlil fotograf Viktor Brenner, ve druhém byly provozovány pohostinské služby. Název hostince se během let měnil, avšak dochovaným pohlednicím z konce 19. a přelomu 20. století vévodí nápis Gasthof Feldmarschall Radetzky. Později se pro vyhlášenou hospodu IV. cenové kategorie vžil název Beseda. Po radikální přestavbě v devadesátých letech 20. století se v budově usídlilo knihkupectví.

MITTMANNŮV ZÁJEZDNÍ HOSTINEC

Tento zájezdní hostinec se nacházel v levé části náměstí Svobody a dodnes je budova užívána k pohostinským službám (dnešní čp. 875). Koncesi k provozování hostinské živnosti získal Anton Mittmann v roce 1879 a od roku 1904 se stal nájemcem Josef Mittmann, který byl ve 20. letech 20. století dle adresáře živností uváděn již jako majitel.

HOSTINEC KATOLICKÉHO LIDOVÉHO SPOLKU

Katolický lidový spolek provozoval hostinec v domě čp. 63 na ulici 28. října. Dům koupil v roce 1913 a nechal zde vybudovat také divadelní sál. Hostinských místností i sálu využívalo mnoho spolků a drobných živnostníků (nájemci s hostinskou koncesí byli např. Albert Axmann, ve 20. letech 20. století Josef Peschke, poté Anna Peschkeová, nebo Alois Nitsche). Dnes se v domě nachází Divadlo Petra Bezruče.

KATZERŮV HOTEL (Hotel U Turisty, Turistický hotel, Hotel Staříč)

S pohostinskou živností byl dům č. 93 spojen již v 19. století. První koncese na provoz hostinské a výčepní živnosti byla udělena v roce 1883. V roce 1890 naplánoval nový majitel domu přestavbu kůlny a výstavbu venkovních záchodků. Hned následujícího roku nechal postavit podsklepenou dřevěnou letní besídku a čtyři metry dlouhou dřevěnou kuželnu.

Další archivní záznam se vztahuje k roku 1903, kdy vlastnila hostinec U Turisty Anna Zobl, která nechala hned následujícího roku již nevyhovující hostinec přebudovat na hotel. Mimo výčep a dvě restaurační místnosti se v přízemí budovy nacházela také kuchyň, spíž, splachovací toalety, dva pokoje a komůrka pro kočího. V prvním poschodí nabízel hotel sedm ubytovacích pokojů, dvě komory, jednu půdní místnost a moderní sociální zázemí. V roce 1906 nechala Anna Zobl vystavět také zasklenou verandu s výhledem do zahrady. Jako další vlastník objektu je v roce 1920 zaznamenán Franz Katzer a v následujícím roce je již jako majitelka hotelu uváděna Agnes Katzer.

Ve dvacátých letech se hotel přizpůsoboval nové době také opravami hospodářských budov. Předchozí napojení odpadů na městskou kanalizační síť jen podpořilo dobré (nové)

jméno Turistického hotelu. V dnešní době podlehl vzhled hotelu pojmenovaného Staříč několika dalším rekonstrukcím a přestavbám.

SCHROTHŮV HOTEL

Hotel Schroth byl postaven v roce 1839 na Rudolfově náměstí (dnešní křižovatka Lipovské a Gogolovy ulice). Ze západní strany jej obtékal mlýnský náhon, který byl později zasypan. Domovní štít se vyvyšoval o nepravé atikové patro, v němž bylo funkční pouze jedno okno na půdu. Přestavbami na ubytovnu byl tento nefunkční architektonický prvek zrušen. Hostinskou a výčepní koncesi získal v roce 1889 Emanuel Schroth, jeho zástupcem se stala Berta Schroth.

NÁDRAŽNÍ HOTEL (Hotel Morava)

V roce 1888 byla vystavěna železnice propojující Jeseník s Moravou a Německem. Bylo tedy otázkou času, kdy vyrostle v blízkosti nádražní zastávky také hostinec. Situace využil Ernest Jung a hned v roce 1890 získal hostinskou a výčepní koncesi pro nově postavený Hotel Bahnhof s restaurací ve dřevěné verandě. Po několikerém vystřídání nájemníků obdržel v roce 1913 koncesi známý jesenický podnikatel Rudolf Jung. Při novodobé přestavbě objektu na hotel Morava byl typický prvek horské architektury, kterým se hotel vyznačoval, zničen.

HOSTINEC CÍSAŘ RAKOUSKÝ (Hostinec Slezský dvůr, Hotel Aldaron)

V blízkosti dnešní Palackého ulice se dříve nacházela přeprahací stanice pro poštovní vozy. Poštovních zásilek bylo dosti už jen díky dopisům adresovaným vodolékaři Vincenzi Priessnitzovi, či podnikatelské korespondenci textilního průmyslníka Josefa Raymanna. Není proto divu, že byl na tomto exponovaném místě postaven formanský hostinec – Kaiser von Österreich. Jako první zde hostinskou a výčepní živnost provozovala Mathilde Sallaba (koncesi získala v roce 1872). Po roce 1918 musel být název změněn a hostinec získal označení Slezischer Hof (Slezský dvůr). V padesátých letech 20. století jako pohostinské zařízení skončil a v objektu se usídlily podniky JESAN a Rudné doly Jeseník. Devadesátá léta 20. století přinesla rozsáhlou přestavbu na nový hotel s názvem Aldaron.

HOSTINEC U KORUNNÍHO PRINCE a HEDVIČIN SÁL

Hostinec U Korunního prince (Zum Kronprinz) stál naproti starému formanskému hostinci Císař rakouský. Jeho název byl odvozen od následníka trůnu Rudolfa. Klemenz Schünzel získal hostinskou a výčepní koncesi v roce 1877 a od té doby mnoho se zde vystřídalo mnoho dalších nájemců. Majiteli se časem stala firma Regenhart und Raymann. Na objekt hostince napojil významný jesenický architekt Rudolf Zelenka neobarokní Hedvičin sál (Hedwigsaal) jako reprezentativní stánek kultury. Po roce 1945, kdy byla již hospoda zbourána, fungoval Hedvičin sál jako tělocvična, poté jako obchod a bazar.

KAVÁRNY, CUKRÁRNY A VINÁRNY

K pohostinským živnostem lze zařadit také kavárenské, cukrárenské a vinárenské provozy. Ani v Jeseníku tato zařízení nechyběla a s čím dál větší slávou lázeňských procedur a s nárůstem turistiky se jim velice dařilo. Počátky jesenického cukrárenství, jak si je dokážeme dnes představit, lze zasadit do první poloviny 19. století. Do té doby můžeme mluvit spíše o řemeslech spojených s pekařstvím a perníkářstvím. První zmínky o výrobě a prodeji cukrovinek v Jeseníku se vztahují k letům 1805 a 1829. Přesnější informace k majiteli či sortimentu se bohužel nedochovaly. Ve druhé polovině 19. století nastává boom v pohostinských službách, nevyjímaje prodej kávy či cukrovinek. Z neznámějších zařízení ve

městě lze jmenovat například kavárnu a cukrárnu Filipa Kleina (1889), kavárnu a cukrárnu Gideona Taübera (1893), prodejnu cukrovinek Franze Gottwalda (1909) nebo v době první republiky otevřenou cukrárnu Josefa Kotchiho (1928). Tyto podniky vyrostly také v lázních na Gräfenberku. Mimo mléčné bufety a drobná občerstvení na kolonádě tu vznikla cukrárna v Priessnitzově rodném domě, kde ji v roce 1863 otevřel státní příslušník pruského království Josef Wiczorek. O rok později ji však převzal syn Vincenze Priessnitze, Vincenz Pavel, který ji vedl pravděpodobně až do své smrti v roce 1884. Následně pak provoz přechází do rukou Filipa Kleina. V roce 1910 otevřela Priessnitzova společnost na kolonádě zejména pro lázeňské hosty tzv. Vídeňskou kavárnu. Velkoměstskému duchu měly odpovídat velké světlé prostory, červené koberce a celkově vznešený interiér i prostorná terasa s výhledem na údolí řeky Bělé a Zlatý chlum. Dále si hosté lázní mohli zamlsat v kavárně a cukrárně rodiny Neugebauerovy, která byla otevřena v roce 1928 v domě s názvem Bílý Kříž. Jak již bylo řečeno, k nejznámějším a nejvýznamnějším podnikům patřila kavárna Filipa Kleina.³

KAVÁRNA KLEIN

Filip Klein se narodil jako syn bohatého rolníka. Chodil do škol v Hošticích a Vlčicích, reálné gymnázium navštěvoval v Šumperku. Poté se vyučil cukrárenskému řemeslu. V roce 1867 se přestěhoval do Jeseníku a po splnění základní vojenské služby, při níž se stal nadporučíkem neaktivní domobrany, se začal věnovat podnikání. V roce 1883 získal cukrářskou koncesi pro provoz v domě č. 163 na jesenickém náměstí a pro filiálku na Gräfenberku v domě č. 175. Kleinova inzertní reklama s poznámkou o otevření v roce 1829, tak i zmínky o vedení budoucího Kleinova cukrárenského podniku Švýcarem Lorenzem Pollem od roku 1839, dokládají dlouhou tradici cukrářského řemesla ve městě. Svou „cukrárnu, kavárnu a staroněmeckou vinárnu“ na náměstí otevřel Klein v roce 1889 a lákal do ní hosty na jemné dezerty a jiné pečivo, na zmrzlinu a další osvěžení, teplé nápoje či vnitrozemská i zahraniční vína prvotřídní kvality. Do své pobočky na vlakovém nádraží zval velectěnou veřejnost na speciality jemných zákusků, Schrothovo léčivé (lázeňské) víno či v době lázeňské sezóny (podobně jako v jeho podniku na náměstí) vždy v úterý odpoledne k poslechu lázeňské kapely. Dvouposchodová budova s Kleinovým podnikem krásila náměstí svým empírovým průčelím s kovaným zdobným balkonem a předzahrádkou, která se ve slunných dnech rozprostírala až téměř k radnici.

Rodině Kleinů náležel podnik i budova do roku 1945. Po konfiskacích se stal národním správcem kavárny přejmenované na Svornost Jaroslav Chytil. Špatný technický stav objektu se podepsal na tom, že byla kavárna zrušena a její inventář převezen do hotelu Slovan. V objektu bývalé kavárny zřídilo družstvo Jednota Lidovou jídelnu, později zde byla zřízena samoobsluha Potraviny. Měšťanský dům byl dokonce v roce 1958 zapsán jako kulturní památka, bohužel ani to nezabránilo jeho demolici na přelomu 60. a 70. let. V panelové novostavbě byl potravinářský provoz na počátku 70. let obnoven. V místech slavné Kleinovy kavárny sídlilo nákupní centrum s knihkupectvím a prodejnu Labužník s masnými i mléčnými výrobky včetně zákusků a zmrzliny. Dnes se v těchto místech nachází prodejna drogerie.⁴

Mimo kavárny Klein a tanečního lokálu Modrá světlička (Blaue Diele) hrávala k poslechu a tanci kapela také ve vinárně Johanna Grögera.

VINÁRNA VINOVA (Vinárna Gröger, Vinárna Moravský hrozen)

V roce 1924 vznikla vedle Kleinovy kavárny místo původní pekárny a obchodu s vínem taneční vinárna (zmínky o právu čepovat v tomto domě víno se vztahují již k roku 1878). Majitelem byl Raymannův společník Johann Gröger. Koncese mluví o tom, že majiteli bylo několik Raymannů a Gröger měl vinárnu nejprve v nájmu, pak byl uváděn jako majitel.

V letech 1945–1948 nesla vinárna název Vinopa a po znárodnění byla přejmenována na Moravský hrozen. V roce 1988 byl dům stržen a nově postavená budova se pyšnila opět vinárnou.

Rozkvět pohostinství z přelomu 19. a 20. století, nakrátko narušený první světovou válkou, brzy přežala druhá světová válka. S nástupem vlády jedné strany po roce 1948 a následným zestátnováním byly drobné hostinské i cukrářské provozy sloučeny do velkých celků, například pod Hotely a restaurace města Jeseníku, komunální podnik či komunální podnik Restaurace a jídelny. S polistopadovým vývojem svítla naděje na svobodné podnikání, avšak dřívější slávy se dosahovalo jen s postupnou pílí. Díky turistickému ruchu se dnes může Jeseník opět pyšnit množstvím pohostinských zařízení, která získávají čestná uznání a ocenění kvality, v některých případech se dostávají dokonce na republikovou špičku.

POZNÁMKY

1. KRAUSE, Gustav: *Vincenz Priessnitz a hospodářský rozvoj Frývaldova a Gräfenberku v letech 1848–1938*. In: Vincenz Priessnitz 1799–1851, almanach k 200. výročí narození. Jeseník 1999, s. 67–77.
2. V textu k jesenickým hospodám, kavárnám a vinárnám čerpám z přípravných prací k muzejní výstavě Pívali naši, pijme my taky, která proběhla ve Vlastivědném muzeu Jesenicka v roce 2012. Na tvorbě libreta výstavy jsem pracovala s Mgr. Stanislavem Klívarem. Hlavními zdroji jsou: GROWKA, Květoslav: *Jeseník*. Praha – Litomyšl 2008; Týž: *Střípky z dějin města Jeseníku: Budova Divadla Petra Bezruče – 1. část*. Jeseník, město a lázně. Leden 2000, s. 17–19; Týž: *Střípky z dějin města Jeseníku: Budova Divadla Petra Bezruče – 2. část*. Jeseník, město a lázně. Únor 2000, s. 17–19; Týž: *Střípky z dějin města Jeseníku: Hedvičín sál*. Mikroregion Jesenicko. Červenec 2000, s. 23–24; KONEČNÝ, Pavel (ed.): *Seznam nemovitých kulturních památek okresu Jeseník*. Olomouc 2001, s. 72–73; KRAUSE, G.: c. d., s. 70, 73. Dále bylo využito internetového zdroje: Zajímavosti a památky. Online, cit. 27. 6. 2014, dostupné na <http://www.jesenik.org/zajímavosti-pamatky/o129-jesenicko-jesenik/>. Vzhledem k ucelenosti informací jsem ponechala u některých pohostinských zařízení časový přesah do současnosti.
3. V textu k jesenickým kavárnám a cukrárnám čerpám z přípravných prací k muzejní výstavě Historické cukrárny, která proběhla ve Vlastivědném muzeu Jesenicka v roce 2014. Na tvorbě libreta výstavy jsem pracovala s Bc. Kamilem Tomáškem. Hlavními zdroji jsou: Zemský archiv v Opavě – Státní okresní archiv Jeseník (dále jen ZAO – SOKA Jeseník), fond Okresní úřad Frývaldov (inv. č. 790); Tamtéž, BALDERMANN, Josef – KETTNER, Adolf: *Katalog für die vom 25. August bis 8. Septbr. 1889 zu Freiwalddau stattfindenden Regional – Ausstellung für Landwirtschaft, Forstwirtschaft, Handel, Industrie und Gewerbe*. Freiwalddau 1889; Tamtéž, *Živnostenská společnost a jednoty na Moravě, ve Slezsku a na Hlučínsku*. Brno 1923. Dále bylo čerpáno z literatury: KETTNER, A.: *Ehrenhalle des politischen Bezirkes Freiwalddau*. Freiwalddau 1904, s. 57–58; kol.: *Jeseník – perla Jeseníků*. Jeseník 1964; OHLBAUM, Rudolf: *Persönlichkeiten*. In: *Freiwalddau – Gräfenberg. Die Kurstadt im Altwatergebirge und die Dörfer im oberen Bielethal*. Ein Heimatbuch. Kirchheim u. Teck 1987, s. 258–259.
4. Phillip Klein (* 13. 7. 1851 Horní Hoštice † 26. 8. 1916 Jeseník) byl nejen úspěšným podnikatelem, ale účastnil se také veřejného života města. V roce 1885 byl zvolen do obecního výboru a od téhož roku zastával post radního. Po smrti starosty Dr. Schwarze v roce 1893 odmítl místo starosty, přesto se však zasadil o stavbu plynárny a zřízení městského parku, kde dodnes stojí Priessnitzův pomník. Jako člen výboru pro stavbu pomníku V. Priessnitzovi podporoval jeho zhotovení. Stál při založení Moravkoslezského sudetského horského spolku v roce 1881, který se zasloužil o budování turistických tras, chat i rozhleden nejen v Jeseníkách. V letech 1891–1913 byl dokonce jeho předsedou. Stál také v čele spolku dobrovolných hasičů a za zásluhy získal v roce 1897 zlatý kříž. Nechal vybudovat protipožární valy po katastrofální povodni v roce 1903. V roce 1907 již starostovské místo neodmítl a ve funkci zůstal po dva roky. Byl také představeným spolku mlynářů a pekařů a spolku hostinských, vedoucím náměstkem místní školní rady, člen představenstva spořitelny, člen výboru spořitelního a záložního spolku, městského muzea, okrašlovacího spolku, spolku pro pozdvižení turistického ruchu, měšťanské střelecké společnosti, korespondenčním členem obchodní a živnostenské komory atd. V roce 1908 se stal nositelem rytířského kříže Řádu Františka Josefa I.

STRESZCZENIE

Dějiny pohostinství v Jeseníku na přelomu 19. a 20. století jsou nedílně spjaty s mimořádným rozvojem regionu způsobeným mj. jeho popularitou coby lázeňského města se slavným vodoléčebným ústavem. Na zvýšenou poptávku po ubytovacích a stravovacích službách, danou prudkým nárůstem v počtu turistů i vlastních obyvatel města, reagovali živnostníci a podnikatelé výstavbou nových či modernizací stávajících pohostinských provozů. Z tohoto podhoubí vyrůstají turistické hotely i špičková ubytovací zařízení či kavárny vídeňského stylu. Bez přehánění lze tvrdit, že se v nich odehrával běžný společenský život i osudové okamžiky v historii města.

ZUSAMMENFASSUNG

fotopřílohy

Hotel Katzer (SOkA Jeseník)

Kavárna a cukrárna Filipa Kleina (VMJ)

